

ANAYASA MAHKEMESİ KARARI

Esas Sayısı : 2017/159
Karar Sayısı : 2018/41
Karar Tarihi : 2/5/2018
R.G.Tarih-Sayısı : 31/5/2018-30437

İTİRAZ YOLUNA BAŞVURAN: Kırklareli İnfaz Hâkimliği

İTİRAZIN KONUSU: 13/12/2004 tarihli ve 5275 sayılı Ceza ve Güvenlik Tedbirlerinin İnfazı Hakkında Kanun'un 49. maddesinin (2) numaralı fıkrasının Anayasa'nın 2., 19. ve 38. maddelerine aykırılığı ileri sürülerek iptaline karar verilmesi talebidir.

OLAY: Açık ceza infaz kurumunda bulunan hükümlünün bir gün hücreye koyma cezası alması nedeniyle kapalı ceza infaz kurumuna iadesine karar verilmesi işlemine karşı başvurduğu şikâyet yolunda itiraz konusu kuralın Anayasa'ya aykırı olduğu kanısına varan Mahkeme, iptali için başvurmuştur.

I. İPTALİ İSTENEN KANUN HÜKMÜ

Kanun'un itiraz konusu kuralın da yer aldığı 49. maddesi şöyledir:

“Yönetim tarafından alınabilecek tedbirler

Madde 49- (1) Yönetim, disiplin soruşturması yapılan hükümlünün odasını, iş ve çalışma yerini değiştirebilir, hükümlüyü kurumun başka kesimine nakledebilir veya diğer hükümlülerden ayırabilir.

(2) Kurumun düzeninin ve kişilerin güvenliklerinin ciddî tehlikeyle karşı karşıya kalması hâlinde, asayiş ve düzeni sağlamak için Kanunda açıkça belirtilmeyen diğer tedbirler de alınır. Tedbirlerin uygulanması, disiplin cezasının verilmesine engel olmaz.”

II. İLK İNCELEME

1. Anayasa Mahkemesi İçtüzüğü hükümleri uyarınca Zühtü ARSLAN, Burhan ÜSTÜN, Engin YILDIRIM, Serdar ÖZGÜLDÜR, Serruh KALELİ, Osman Alifeyyaz PAKSÜT, Recep KÖMÜRCÜ, Hicabi DURSUN, Celal Mümtaz AKINCI, Muammer TOPAL, M. Emin KUZ, Kadir ÖZKAYA, Rıdvan GÜLEÇ, Recai AKYEL ve Yusuf Şevki HAKYEMEZ'in katılımlarıyla 7/9/2017 tarihinde yapılan ilk inceleme toplantısında dosyada eksiklik bulunmadığından işin esasının incelenmesine OYBİRLİĞİYLE karar verilmiştir.

III. ESASIN İNCELENMESİ

2. Başvuru kararı ve ekleri, Raportör Berrak YILMAZ tarafından hazırlanan işin esasına ilişkin rapor, itiraz konusu kanun hükmü, dayanan Anayasa kuralları ile bunların gerekçeleri ve diğer yasama belgeleri okunup incelendikten sonra gereği görüşülüp düşünüldü.

A. İtirazın Gerekçesi

3. Başvuru kararında özetle, itiraz konusu kural kapsamında disiplin soruşturması aşamasında hükümlüler hakkında tedbiren kapalı ceza infaz kurumuna iade kararları alındığı, tedbiren kapalı ceza infaz kurumuna gönderilen hükümlülerin cezanın infazına kadar kapalı kurumda geçen sürelerinin disiplin cezasının kaldırılma süresinden sayılacağına dair bir kanun veya yönetmelik hükmünün bulunmadığı, bu durumun tedbiren kapalı ceza infaz kurumuna iade kararı verilen hükümlülerin koşullu salıverilme tarihlerinin uzamasına, açık ceza infaz kurumunda bulunma sürelerinin azalmasına neden olduğu, şikâyet incelemesi sonucu haklarında verilen disiplin cezasının kaldırılmasına karar verilen hükümlülerin telafisi imkânsız zararlara uğradığı, kural gereğince uygulanacak tedbirlerin türü ile uygulanma yöntemleri ve sınırlarının belirli olmadığı, hatalı ve ölçüsüz uygulanmalarına yönelik herhangi bir hukuki güvencenin bulunmadığı, kuralın hukuki güvenlik ve belirlilik ilkelerine aykırı olduğu ve kişi hürriyetini tehdit ettiği belirtilerek Anayasa'nın 2., 19. ve 38. maddelerine aykırı olduğu ileri sürülmüştür.

B. Anayasa'ya Aykırılık Sorunu

4. Kanun'un 49. maddesinde yönetim tarafından alınabilecek tedbirler düzenlenmiştir. Maddenin (1) numaralı fıkrasında; yönetimin disiplin soruşturması yapılan hükümlünün odasını, iş ve çalışma yerini değiştirebileceği, hükümlüyü kurumun başka kesimine nakledebileceği veya diğer hükümlülerden ayırabileceği belirtilmiştir. Maddenin itiraz konusu (2) numaralı fıkrasında ise kurumun düzeninin ve kişilerin güvenliklerinin ciddi tehlikeyle karşı karşıya kalması hâlinde asayiş ve düzeni sağlamak için Kanun'da açıkça belirtilmeyen diğer tedbirlerin de alınacağı, tedbirlerin uygulanmasının disiplin cezasının verilmesine engel olmayacağı hüküm altına alınmıştır.

5. Anayasa'nın 2. maddesinde, Türkiye Cumhuriyeti'nin bir hukuk devleti olduğu belirtilmiştir. Hukuk devleti; eylem ve işlemleri hukuka uygun olan, insan haklarına dayanan, bu hak ve özgürlükleri koruyup güçlendiren, her alanda adil bir hukuk düzeni kurup bunu geliştirerek sürdüren, Anayasa'ya aykırı durum ve tutumlardan kaçınan, hukukun üstün kurallarıyla kendini bağlı sayan ve yargı denetimine açık olan devlettir.

6. Hukuk devleti ilkesinin gereklerinden biri belirliliktir. Belirlilik ilkesi; bireylerin hukuk kurallarını önceden bilmeleri, tutum ve davranışlarını bu kurallara göre güvenle belirleyebilmeleri anlamını taşımaktadır. Belirlilik ilkesi yalnızca yasal belirliliği değil daha geniş anlamda hukuki belirliliği ifade etmektedir. Bir başka deyişle hukuk kurallarının belirliliğinin sağlanması yalnızca kanunla düzenleme yapılması anlamına gelmemektedir. Yasal düzenlemeye dayanarak erişilebilir, bilinebilir ve öngörülebilir olmaları koşuluyla mahkeme içtihatları ve yürütmenin düzenleyici işlemleri ile de hukuki belirlilik sağlanabilir. Hukuki belirlilik ilkesinde asıl olan, bir hukuk normunun uygulanmasıyla ortaya çıkacak sonuçların o hukuk düzeninde öngörülebilir olmasıdır.

7. 5275 sayılı Kanun'un 6. maddesinde hükümlülerin ceza infaz kurumlarında güvenli bir biçimde ve kaçmalarını önleyecek tedbirler alınarak düzen, güvenlik ve disiplin çerçevesinde tutulacağı; ceza infaz kurumlarında hükümlülerin düzenli bir yaşam sürdürmelerinin sağlanacağı belirtilmiştir. Bu amaçlar çerçevesinde itiraz konusu kural gereğince alınabilecek Kanun'da açıkça belirtilmeyen diğer tedbirler, kurumun düzeninin ve kişilerin güvenliğinin ciddi tehlikeyle karşı karşıya kalması hâlinde asayiş ve düzeni sağlamak amacıyla alınan ve bu amaç gerçekleşinceye kadar hükümlü hakkında uygulanan genel

itibarıyla geçici nitelikteki tedbirlerdir. Söz konusu tedbirlerin ceza infaz kurumlarında düzenli bir yaşamın sürdürülmesi, güvenliğin ve disiplinin sağlanması amacına yönelik olarak alınması gereken zorunlu ve geçici nitelikte önlemler olduğu anlaşılmaktadır. Bu bağlamda söz konusu tedbirlerin telafisi güç veya imkânsız zararların doğmasının önlenmesi, infazın temel amaçlarına uygun olarak gerçekleştirilmesi amacıyla bir an önce alınması gereken ve geçici süreyle uygulanan koruma ve önleme amaçlı tedbirler olduğu açıktır. Dolayısıyla bu tedbirler bir ceza veya ceza yerine geçen güvenlik tedbiri olmadığı gibi bir disiplin cezası niteliğinde de değildir.

8. Kurumun düzenini ve kişilerin güvenliğini ciddi tehlikeyle karşı karşıya bırakabilecek durumları sayma yoluyla sınırlamanın hayatın olağan akışına uygun olmaması nedeniyle her bir duruma karşı alınabilecek tedbirlerin de kanun koyucu tarafından önceden tespit edilerek sayma yöntemiyle belirlenmesi mümkün değildir. Söz konusu tedbirler, ceza niteliği taşımadığından bu tedbirlerin kanunda sayma yöntemiyle açıkça düzenlenmesi zorunluluğu da bulunmamaktadır. Bununla birlikte itiraz konusu kural gereğince yönetim tarafından alınabilecek Kanunda açıkça belirtilmeyen diğer tedbirler bakımından mahkeme içtihatları ve yürütmenin düzenleyici işlemleri ile de hukuki belirlilik sağlanabilir. Bu bağlamda Kanunda açıkça belirtilmeyen diğer tedbirlerin yönetmelik, genelge veya diğer düzenleyici işlemlerle belirlenmesi mümkündür. Nitekim 2/9/2012 tarihli ve 28399 sayılı Resmi Gazete’de yayımlanarak yürürlüğe giren Açık Ceza İnfaz Kurumlarına Ayrılma Yönetmeliği’nin 12. maddesine göre de kurum düzeni veya kişi güvenliğinin tehlike altında olması hâlinde asayiş ve düzeni sağlamak için hükümlünün disiplin cezasının kesinleşmesi beklenmeden tedbiren kapalı ceza infaz kurumuna gönderilmesine kurum yönetim kurulu tarafından karar verilebileceği düzenlenmektedir.

9. Ayrıca Kanun’un 52. maddesinde disiplin cezalarına ve tedbirlerine karşı şikâyet ve itiraz durumunda 16/5/2001 tarihli ve 4675 sayılı İnfaz Hâkimliği Kanunu hükümlerinin uygulanacağı, diğer mevzuattan kaynaklanan dilekçe ve şikâyet hakkının saklı olduğu hüküm altına alınmıştır. Bu suretle Kanun’da açıkça belirtilmeyen diğer tedbirlerin alınması bakımından hak arama yolları açık tutulmuştur. Tedbire karşı kanun yollarına başvurulması hâlinde ilgili mercilerce, uygulanan tedbirin ulaşılmak istenen amaç bakımından elverişli ve gerekli olup olmadığı ile orantılı olup olmadığı yönünden hukuka uygunluk denetimi yapılacağı ve ölçülü olmayan tedbirlerin iptal edileceği kuşkusuzdur. Dolayısıyla itiraz konusu kural kapsamında alınacak tedbirler bakımından hatalı veya keyfi uygulamalara karşı hukuki güvencenin sağlandığı açıktır.

10. Kanun koyucunun itiraz konusu kuralla hükümlü hakkında durum ve koşullardaki farklılıkları dikkate alarak gerekli tedbirlerin alınması konusunda ceza infaz kurumu yönetimini yetkilendirdiği, bu suretle ceza infaz kurumunda en kısa sürede asayiş ve güvenliğin sağlanmasını amaçladığı anlaşılmaktadır. Söz konusu tedbirlerin uygulanması ise disiplin cezasının verilmesine engel olmayacaktır. Zira itiraz konusu kural gereğince alınacak tedbirlerin amacı, mahiyeti ve uygulanma şartları disiplin cezalarından farklı olup söz konusu tedbirler mahiyeti itibarı ile de ceza niteliğini haiz değildir. Bu nedenle itiraz konusu kural gereğince aynı eylemden dolayı hem tedbir uygulanması hem de disiplin cezası verilmesinde Anayasa’ya aykırı bir yön bulunmamaktadır.

11. Kanun’un 49. maddesinin (1) numaralı fıkrasında yönetim tarafından alınacak tedbirlerin bir kısmı belirlenmiştir. İtiraz konusu kuralla söz konusu tedbirler dışında, bunlara benzer başka tedbirlerin alınmasının gerekmesi hâlinde bu tedbirlerin de alınabilmesinin mümkün kılınmasının amaçlandığı açıktır. Ayrıca Kanun’da uygulanamayacak tedbirler de

belirlenmiştir. Kanun'un 50. maddesinde belirtildiği üzere hiçbir hâlde zincir ve demire vurmak tedbir olarak uygulanmaz. Kelepçe ve bedensel hareketleri kısıtlayıcı araçlar ise -yetkili makamın önüne getirildiğinde çıkarılmak kaydıyla- sevk ve nakil sırasında kaçmayı önlemek için hekimin talimat ve gözetiminde olmak üzere tıbbi nedenlerle, diğer kontrol usullerinin yetersizliği hâlinde hükümlünün kendisine veya başkalarına zarar vermesine veya eşyayı tahrip etmesine engel olmak için kurum en üst amirinin emriyle kullanılabilir.

12. Öte yandan hükümlünün itiraz konusu kural gereğinde tedbir maksadıyla geçici olarak açık ceza infaz kurumundan kapalı ceza infaz kurumuna gönderilmesi, Kanun'un 14. maddesinin (4) numaralı fıkrasında açık bir şekilde düzenlenen ve bir disiplin cezası sonucu olan kapalı ceza infaz kurumuna geri gönderilme şeklinde değerlendirilemez. Zira kurumun düzenini ve kişilerin güvenliğini ciddi tehlikeyle karşı karşıya bırakan ancak açık ceza infaz kurumunda uygulanabilecek tedbirler ile asayiş ve düzeni sağlamanın mümkün olmadığı değerlendirilmesi hâlinde hükümlünün kapalı ceza infaz kurumuna geçici olarak gönderilmesi, disiplin cezasının kesinleşmesine kadar olan süreçte verilen geçici nitelikli bir tedbir karardır. Kanun'un 14. maddesinin (4) numaralı fıkrasında ise açık ceza infaz kurumunda bulunan hükümlülerden kınamadan başka bir disiplin cezası alanların kurum yönetim kurulunun kararı ile kapalı ceza infaz kurumlarına geri gönderilecekleri ve bu kararın infaz hâkiminin onayına sunulacağı hüküm altına alınmaktadır. Bu bağlamda 14. maddenin (4) numaralı fıkrasına göre verilen geri gönderme kararı, hükümlü hakkında disiplin cezasının kesinleşmesinden sonra verilen ve disiplin cezasının bir sonucu olan sürekli nitelikli bir karardır.

13. Kanun'un 48. maddesinde disiplin cezasının kaldırılması ile iyi hâlin kazanılması için öngörülen sürelerin verilen disiplin cezasının infaz edildiği tarihten itibaren başlayacağı belirtilmiştir. Bu bağlamda başvuru kararında belirtilen tedbire kapalı ceza infaz kurumlarına gönderilen hükümlülerin cezanın infazına kadar kapalı kurumda geçen sürelerinin alınacak olan disiplin cezasının kaldırılma süresinden sayılmama sebebinin söz konusu düzenleme gereğince sürelerin cezanın infaz edildiği tarihten itibaren başlamasından kaynaklandığı ve itiraz konusu kuralla ilgisinin bulunmadığı açıktır.

14. Açıklanan nedenlerle kural Anayasa'nın 2. maddesine aykırı değildir. İtirazın reddi gerekir.

Kuralın Anayasa'nın 19. ve 38. maddeleriyle ilgisi görülmemiştir.

IV. HÜKÜM

13/12/2004 tarihli ve 5275 sayılı Ceza ve Güvenlik Tedbirlerinin İnfazı Hakkında Kanun'un 49. maddesinin (2) numaralı fıkrasının, Anayasa'ya aykırı olmadığına ve itirazın REDDİNE, 2/5/2018 tarihinde OYBİRLİĞİYLE karar verildi.

Başkan
Zühtü ARSLAN

Başkanvekili
Burhan ÜSTÜN

Başkanvekili
Engin YILDIRIM

Esas Sayısı : 2017/159
Karar Sayısı : 2018/41

Üye

Serdar ÖZGÜLDÜR

Üye

Serruh KALELİ

Üye

Osman Alifeyyaz PAKSÜT

Üye

Recep KÖMÜRCÜ

Üye

Nuri NECİPOĞLU

Üye

Hicabi DURSUN

Üye

Celal Mümtaz AKINCI

Üye

Muammer TOPAL

Üye

M. Emin KUZ

Üye

Hasan Tahsin GÖKCAN

Üye

Kadir ÖZKAYA

Üye

Rıdvan GÜLEÇ

Üye

Recai AKYEL

Üye

Yusuf Şevki HAKYEMEZ